

Zeitschrift: Zeitschrift für schweizerische Kirchengeschichte = Revue d'histoire ecclésiastique suisse
Band: 55 (1961)
Artikel: Zur Entwicklung der St. Galler Gottesdienstordnung : die Temporalliturgie von Fridolin Sicher 1520
Autor: Mundig, Emmanuel
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-128619>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 07.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

† P. EMMANUEL MUNDING OSB

ZUR ENTWICKLUNG
DER ST. GALLER GOTTESDIENSTORDNUNG

Die Temporalliturgie von Fridolin Sicher
1520

(Schluß)

b) Dominicae cum Festis occurrentibus dividentes

Der Liturgie der Codices Sangallenses 35 a-h ist es eigen, daß eine Reihe von Sonntagen das Officium mit beegnenden dies infra octavam teilen in der Weise, daß dem Sonntag zwei Nokturnen, dem Oktavoffizium aber die dritte Nokturn, Laudes und kleine Horen zukommen.

Zwei Beispiele, wie ein voller liturgischer Eintrag lautet, folgen hier zur Veranschaulichung :

Dom. 1. p. Trinit. agitur de corpore Christi

Duo nocturni accipiuntur de Dominica, tertius Nocturnus de festo corporis Christi. Pro ultima lectione Omelia Evangelii dominicalis Homo quidam erat dives suffr. de Dom. Primissarius legat Dominicam Officium de festo corporis Christi cum ceteris horis divinis d11 13 e19

Dom. 12. p. Trinit.

Duo nocturni de Dominica, tertius nocturnus de festo (nativitatis s. Mariae) pro ultima lectione Omeliae Ev. Exiens Jesus de ad Laudes ant. Nativitas gloriosa sola ; ceterae quatuor ad horas suffr. de Dom. Primissarius legat Dominicam g32-35

Nun folgt die Liste der Sonntage und Feste, die mit einander in oben angegebener oder ähnlicher Form teilen.

- Dom. 1. p. Festum Trinit. 35 (a1 b2 5-10 12-17 19-21 23-28 30 31 34 35)
 Dom. p. oct. Pentecostes 35 (a2 b1 3 4)
 Dom. infr. oct. corporis Christi g32 33
 Dom. 1. p. Trinit. d11 18
 Dom 2. p. Trinit. Homo quidam fecit cenam magnam
 de s. Joanne B. f26 28 29
 Dom 3. p Trinit. Homo quidam fecit
 de visitatione s. Mariae g33
 Dom. 3. p. Trinit. Erant appropinquantes
 de s. Joanne B. e19 21 22
 de visitatione s. Mariae f29 31
 Dom. 3. Homo quidam erat dives negl.
 de visitatione s. Mariae g32
 Dom. 4. p. Trinit. Estote misericordes
 de s. Joanne B. d12 14 15
 de visit. s. Mariae e22 24 25
 Dom. 5. p. Trinit. Cum turbae irruerent
 de s. Joanne B. c5 7
 de visit. s. Mariae d15 17
 Dom. 6. p. Trinit. Amen, amen dico vobis, nisi abundaverit iustitia
 de s. Joanne B. a1 ba1
 de visit. s. Mariae c10 d11
 Dom. 7. p. Trinit.
 de visitatione a1 b1 c3
 Dom. 12. p. Trinit. Exiens Jesus de finibus Thyri
 de nativitate s. Mariae g32-35
 Dom. 13. p. Trinit. Beati oculi
 de Nativitate s. Mariae e25 f26-29
 Dom. 14. p. Trinit. Cum intraret Jesus in Hierusalem
 de nativitate s. Mariae e19 20 22
 Dom. 15. p. Trinit. Nemo potest duobus dominis servire
 de nativitate s. Mariae d11-15
 Dom. 16. p. Trinit. Ibat Jesus in civitatem
 octava nativitatis s. Mariae c4-7
 Dom. 17. p. Trinit. Cum intraret Jesus in domum
 de nativitate s. Mariae a1 b1
 Dom. 21. p. Trinit. Loquente Jesu
 de s. Martino g35
 Dom. 22. p. Trinit. Abeuntes pharisaei
 de s. Martino tertius noct. de s. Martino ad Laudes ant. Dixerunt
 sola, ceterae quatuor ad horas f26 29
 Dom. 22. p. Trinit. Loquente Jesu ad turbas
 de s. Martino f28
 Dom. 23. p. Trinit. Abeuntes pharisaei
 de s. Martino e19
 Dom. 23. p. Trinit. Loquente Jesu ad
 de s. Martino e20-26

Dom. 24. p. Trinit. Loquente Jesu ad turbas
 de s. Martino c9 d12 14 15
 Dom. 25. p. Trinit.
 de s. Martino c5 7
 Dom. 26. p. Trinit.
 agitur de s. Martino Om. Ev. Loquente Jesu ad suffr. de Dom.
 Or. Absolve quaesumus primiss. leg. Dom. vigil. s. Othmari cf.
 a1 pro ult. l. Om. Ev. Dicente Jesu ad turbas
 Duo nocturni de Dom. Tertius noct. de s. Martino c. Laudibus et
 ceteris horis vig. s. Othmari off. de eadem et canitur ap. s. Oth-
 marum b1

c) Dominicae et Feriae (privilegiatae)
Festis Sanctorum cedentes

Vorbemerkungen : In der folgenden Heiligenliste verzichten wir voll-
 ständig auf die Wiedergabe des vollen liturgischen Eintrags. Verdrängt
 nämlich ein Heiligenfest den Sonntag oder eine privilegierte Ferie der
 Woche, so bleiben immer noch die ultima lectio Homiliae Evangelii
 Dominicae (vel Feriae), die commemoratio Dominicae in Laudibus et
 Missa sowie die Verpflichtung für den Hebdomadarius primissarius, an-
 statt der Festmesse die Sonntags- bzw. Ferial-Messe zu lesen. Diese Ver-
 pflichtung ist jeweils im Kalender vermerkt, etwa wie folgt :

Dom. 10. p. Trinit. s. Annae matris Mariae dpl. br. Ultima lectio
 Omeliae Evangelii dominicalis Cum appropinquaret Jesus Hierosolimam
 suffr. de Do. primissarius legat Dominicam.

Diese Form bleibt im wesentlichen stereotyp. Somit ist also für die
 Liturgie eines solchen Sonntags immer diese Ergänzung hinzuzudenken.
 Öfters wird bei Festen noch angegeben : Omelia differtur. Diese Notiz
 geben wir an in der folgenden Kurzform : Om. diff.

Feria 6. Q. T. Adv.
 Thomae ap. ult. l. de angaria h6
 Sabbato Q. T. Adv.
 Thomae ap. ult. l. Om. de angaria h5
 Dom. 2 p. oct. Epiph. Cum descendisset
 Agnetis v. m. dpl. br. d11 e18 25 g32 (Om. diff.)
 conversio Pauli ap. dpl. br. Om. diff. d15 e22 29 g36
 Dom. 3. p. oct. Epiph.
 Brigidae v. 12 l. Om. diff. e22 29 g36
 purificatio s. Mariae dpl. mai. Om. diff. e23 f30
 Blasii ep. m. 12 l. Om. diff. e24 f31

Dom. 4. p. oct. Epiph.

Agathae v. m. dpl. br. Om. diff. g33
Dorotheae v. m. 12 l. e27 g34
Scolasticae v. dpl. br. Om. diff. f31

Dom. Septuages.

purificatio s. Mariae dpl. mai. De quo agitur in choro et in foro
Om. diff. d16

Dom. Sexages.

purificatio s. Mariae dpl. mai. Om. diff. c9

Dom. Quinquagesimae

purificatio s. Mariae dpl. mai. Om. diff. a2 b2

Feria 4. Q. T. Invoc.

cathedra Petri dpl. br. d12
Matthiae ap. dpl. br. d14
Gregorii pp. dpl. br. f30

Feria 6. Q. T. Invoc.

cathedra Petri dpl. br. c10
Matthiae ap. dpl. br. d12
Gregorii pp. dpl. br. e28

Sabbato Q. T.

fehlt ein Eintrag, weil der ganze Samstag vom Schreiber übersehen wurde a1
Matthiae ap. dpl. br. c8 d11
Gregorii dpl. br. e27
cathedra Petri dpl. br. c8 (21. II.)

Dom. Miseric.

Philippi et Jacobi ap. dpl. br. Om. diff. e27
Wiboradae v. m. dpl. mai. Om. diff. f28
inventio s. Crucis dpl. br. Om. diff. e29

Dom. Jubilate

Notkeri mon. Patroni dpl. mai. Om. diff. a1-2 b1-2 3-35

Dom. Cantate

Georgii m. dpl. min. c5
Philippi et Jacobi ap. dpl. br. Om. diff. d13
Wiboradae v. m. Om. diff. d14
inventio s. Crucis dpl. br. d15

Dom. Rogationum

Philippi et Jacobi ap. c6
Wiboradae v. m. dpl. mai. c7
inventio s. Crucis dpl. br. c8
Joannis ant. port. lat. dpl. br. d11
Pancratii, Nerei et Achillei m. 12 l. e17
Desiderii et soc. 12 l. e28

Feria 2. Rogationum

Philippi et Jacobi ap. dpl. min. c5
Wiboradae v. m. dpl. mai. c6
inventio s. Crucis dpl. br. c10
Joannis ant. port. lat. dpl. br. c10
Gordiani et Epimachi 12 l. d14
Pancratii, Nerei et Achillei m. 12. l. d16
Desiderii et soc. 12. l. e27

Feria 4. Rogationum

Phil. et Jacobi ap. dpl. br. c3
Wiboradae v. m. dpl. mai. c4 6-35
inventio s. Crucis dpl. br. c5
Gordiani et Epimachi m. 12. l. d12
Pancratii, Nerei et Achillei m. 12. l. d14

Dom. infr. Oct. Ascens.

inventio s. Crucis dpl. min. Om. diff. (zuweilen) a1-2 b1-2 c4 5 7

Dom. infr. oct. Corporis Christi

nativitas Joannis B. dpl. mai. g32 (Om. diff.)

Dom. 2. p. Trinit.

Erasmi ep. m. 12. l. c4
Bonifacii et soc. m. 12. l. c6
Barnabae ap. dpl. br. d12
Decem millium m. dpl. br. e23
nativitas Joannis B. dpl. mai. e25
Joannis et Pauli m. dpl. br. e27
agitur de Joanne B. e26 28 29
Petri et Pauli ap. dpl. mai. e30
comm. Pauli ap. dpl. br. f31
octava Joannis B. 12. l. Om. diff. g32
visitatio s. Mariae dpl. mai. g33
Constantii ep. m. dpl. mai. g34
Udalrici ep. dpl. br. g35

Dom. 3. p. Trinit.

Barnabae ap. dpl. br. c5
Viti, Modesti et Crescentiae m. 12. l. c9
Decem millium m. dpl. br. d16
nativitas Joannis B. dpl. mai. e18
agitur de Joanne B. e19 21 22
Joannis et Pauli m. dpl. br. e20
Petri et Pauli ap. dpl. mai. e23
comm. Pauli ap. dpl. br. e24
octava Joannis B. 12. l. e25

visitatio s. Mariae dpl. mai. e26
Constancii ep. m. dpl. mai. e27
Ulrici ep. dpl. br. e28
de visitatione s. Mariae f29 31 g32 33
octava Petri et Pauli 12. l. e30
octava visitationis 12. l. g33
commem. Benedicti abb. dpl. mai. g35

Dom. 4. p. Trinit.

dedicatio ecclesiae Otmari Om. diff. (Zuweilen fehlt dieser Vermerk, wie
bei f29 u. 30) e29-35
visitatio s. Mariae dpl. mai. e19 22
Constancii ep. m. dpl. mai. e20
Ulrici ep. dpl. br. e21
ag. de visitat. e22 24 25
oct. app. 12. l. e23
oct. visitat. 12. l. e26
Viti, Modesti et Crescent. m. 12. l. a2 b2
Decem mill. m. dpl. br. c9
nativit. Joannis B. dpl. mai. d11
ag. de Joanne B. d12 14 15
Joannis et Pauli m. dpl. br. d13
Petri et Pauli ap. dpl. mai. d16
comm. Pauli ap. dpl. br. e17
oct. Joannis B. 12. l. e18
Comm. Benedicti ab. e28

Dom. 5. p. Trinit.

dedicatio eccl. Otmari dpl. mai. Om. diff. e22-25 f26-28 (Om. diff.)
Barnabae ap. dpl. br. c5
decem mill. m. dpl. br. a2 b2
nativit. Joannis B. dpl. mai. c4
de Joanne B. c5 7 8
Joannis et Pauli m. dpl. br. c6
Petri et Pauli ap. dpl. mai. c9
comm. Pauli ap. dpl. br. c10
oct. nativ. Joannis 12. l. d11
visitat. s. Mariae dpl. mai. d12
Constancii ep. m. dpl. mai. d13
Udalrici ep. dpl. min. d14
de visitat. d15 e17 18
oct. Petri et Pauli 12. l. d16
octava visitat. e19
comm. Benedicti ab. dpl. mai. e21
Mariae Magdalene dpl. br. g32
Jacobi ap. dpl. br. g35

Dom. 6. p. Trinit.

dedic. eccl. Otmari dpl. mai. Om. diff. d15 16 e17-21
Joannis B. dpl. mai. a1 b1
de s. Joanne a1-2 b1 c4
Petri et Pauli ap. dpl. mai. a2 b2
comm. Pauli ap. dpl. min. c3
oct. Joannis B. 12. l. c4
visitatio s. Mariae dpl. mai. c5
Constancii ep. m. dpl. mai. c6
Udalrici ep. dpl. br. c7
ag. de visitat. c8 c10 d11
oct. Petri et Pauli 12. l. c9
oct. visitat. 12 l. d12
comm. Benedicti ab. dpl. mai. d14
Mariae Magdalene dpl. br. e25
Jacobi ap. dpl. br. e28
Annae matris Mariae dpl. br. f29
Panthaleonis m. 12. l. f31

Dom. 7. p. Trinit.

dedic. eccl. Otmari dpl. mai. Om. diff. c8-10 d11-13
de visitat. a1-2 b1 c3 4
oct. Petri et Pauli 12. l. a2 b2
Ciriaci et soc. 12. l. g35
oct. visitat. 12. l. c5
comm. Benedicti ab. dpl. mai. c7 d14
Mariae Magdalene dpl. br. d16 e18
Jacobi ap. dpl. br. e21
Annae matris Mariae dpl. min. e22
Panthaleonis m. 12. l. e24
Oswaldi reg. m. 12. l. g32
Sixti pp. m. 12. l. g33
Afrae m. dpl. br. g34

Dom. 8. p. Trinit.

dedic. eccl. Otmari dpl. mai. a1-2 b1-2 c3-5 7 (Om. diff.)
NB. c6 (ded. eccl. Otm. am 17. VII.) fehlt, weil Ms vom 15.-21. VII.
defekt
Mariae Magdalene dpl. br. d11
Jacobi ap. dpl. br. d14
Annae matris Mariae dpl. br. d15
Panthaleonis m. 12. l. e17
Oswaldi reg. m. e25
Sixti pp. m. 12. l. f26
Afrae m. dpl. br. f27
Ciriaci et soc. m. 12. l. f28
Laurentii m. dpl. br. f30
assumptio s. Mariae dpl. mai. g35

Dom. 9. p. Trinit.

Mariae Magdalene dpl. br. c4
Jacobi ap. dpl. br. c7
Annae matris Mariae dpl. br. c8
Panthaleonis m. 12. l. c10
Oswaldi reg. m. dpl. br. e18
Sixti pp. m. 12. l. e19
Afrae m. dpl. br. e20
Ciriaci et soc. m. 12. l. e21
Laurentii m. dpl. br. e23
assumptio s. Mariae dpl. mai. f28
de assumpt. ut in die sancto per omnia f29-31 g32-34
oct. assumpt. 12. l. g35

Dom. 10. p. Trinit.

Annae matris Mariae dpl. br. a1-2 b1
Panthaleonis m. 12. l. c3
Oswaldi reg. m. 12. l. d11
Sixti pp. m. 12. l. d12
Afrae m. dpl. br. d13
Ciriaci et soc. m. 12. l. d14
Laurentii m. dpl. br. d16
assumpt. Mariae dpl. mai. e21
ag. de assumpt. per omnia ut in die sancto e22-25 f26 2/
oct. assumpt. 12. l. f28
Bartholomaei ap. dpl. br. f30
Augustini ep. doct. dpl. br. antic. g33
Pelagii m. 12. l. g34

Dom. 11. p. Trinit.

Oswaldi reg. m. 12. l. c4
Sixti pp. m. 12. l. c5
Afrae m. dpl. br. c6
Ciriaci et soc. m. 12. l. c7
Laurentii m. dpl. br. c9
de assumpt. d14-16 e17-20
oct. assumpt. 12. l. e21
Bartholomaei ap. dpl. br. e23
Augustini ep. doct. dpl. br. f26
Pelagii m. 12. l. f27
Remacli ep. dpl. mai. Om. diff. g33

Dom. 12. p. Trinit.

Laurentii m. dpl. br. a2 b2
assumpt. s. Mariae dpl. mai. c7
ag. de assumpt. c8-10 d11-13

octava assumptionis 12. l. d14
Bartholomaei ap. dpl. br. d16
Augustini ep. doct. dpl. br. e19
Remacli ep. dpl. mai. Om. diff. f26
Magni ab. dpl. br. f29
nativitas s. Mariae dpl. mai. f31
de nativit. s. Mariae g32-35

Dom. 12. p. Trinit. Dum transisset sabbatum
Pelagii 12. l. e20

Feria 4. Q. T. Sept.
octava nativit. s. Mariae 12. l. c7 d14 e21 f28 g35
Matthaei ap. dpl. br. c6 d13 e20 f27 g34

Feria 6. Q. T. Sept.
Matthaei ap. c4 d11 e18 25 g32
Mauricii et soc. m. dpl. br. c5 d12 f26 e19 g33

Sabbato Q. T. Sept.
Matthaei ap. c3 10 d11 e17 24 f31
Mauricii et soc. m. dpl. br. c4 e25 18 g32

Dom. 13. p. Trinit.
ag. de assumpt. per omnia ut in die sancto a1-2 b1-2 c3-6
oct. assumpt. 12. l. c7
Bartholomaei ap. dpl. br. c9
Augustini ep. doct. antic. dpl. br. d12
Pelagii m. 12. l. d13
Remacli ep. dpl. mai. Om. diff. e19
Magni cf. dpl. min. e22
nativit. s. Mariae dpl. mai. e24
de nativit. s. Mariae e17 25 f26-29
exaltatio s. Crucis dpl. br. Om. diff. f30
oct. nativ. 12. l. Om. diff. f31

Dom. 14. p. Trinit.
Bartholomaei ap. dpl. br. a2 b2 (Dum intraret Jesus in Jerusalem.
Augustini ep. doct. dpl. br. antic. c5
Pelagii m. 12. l. c6
Remacli ep. dpl. mai. Om. diff. d12
Magni ab. dpl. br. d15
nativ. s. Mariae dpl. mai. e17
de nativitate e18-22
exaltatio s. Crucis dpl. br. e23
octava nativitatis 12 l. e24
Matthaei ap. dpl. br. Om. diff. f30
Mauricii et soc. m. dpl. br. Om. diff. f31

Dom. 15. p. Trinit.

Remacli ep. dpl. mai. Om. diff. c5
Magni abb. dpl. br. c8
nativitas s. Mariae dpl. mai. c10
de nativitate d11-15
exaltatio s. Crucis dpl. br. Om. diff. d16
octava nativitatis 12 l. Om. diff. d17
Matthaei ap. dpl. br. Om. diff. e23
Mauricii et soc. m. dpl. br. Om. diff. e24
Michaelis arch. dpl. mai. Om. diff. f31
Jeronimi doct. dpl. br. Om. diff. g32

Dom. 16. p. Trinit.

Magni abb. dpl. br. Om. diff. a1-2 b1
nativitas s. Mariae dpl. mai. c3
de octava nativitatis c4-8
exaltatio s. Crucis dpl. br. c9
octava nativitatis 12 l. Om. diff. c10
Matthaei ap. dpl. br. Om. diff. d16
Mauricii et soc. dpl. br. Om. diff. e17
Michaelis arch. dpl. mai. Om. diff. e24
Jeronimi doct. dpl. br. Om. diff. e25
Placidi et soc. dpl. br. f30
Fidis v. m. dpl. br. f31
Dionisii et soc. m. dpl. br. g34 (Cum intraret Jesus)

Dom. 17. p. Trinit.

de nativitate s. Mariae a1-2 b1
exaltatio s. Crucis dpl. br. Om. diff. b2
octava nativitatis 12 l. c3
Matthaei ap. dpl. br. Om. diff. c9
Mauricii et soc. m. dpl. br. Om. diff. c10
Michaelis arch. dpl. mai. Om. diff. e17
Jeronimi doct. dpl. br. Om. diff. e18
Placidi et soc. dpl. br. e23
Fidis v. m. dpl. br. e24
Dyonisii et soc. dpl. br. f27
Festivitas s. Galli dpl. mai. Om. diff. g34 (Ascendens Jesus in)
dedicatio matricis ecclesiae s. Galli dpl. mai. g35

Dom. 18. p. Trinit.

Matthaei ap. dpl. br. Om. diff. a2 b2
Mauricii et soc. m. dpl. br. Om. diff. c3
Michaelis arch. dpl. mai. Om. diff. c10
Jeronimi doct. dpl. br. Om. diff. d11
Placidi et soc. dpl. br. d16
Fidis v. m. dpl. br. e17

Dionysii et soc. dpl. br. e19 20
Festivitas s. Galli dpl. mai. f27
dedicatio matricis ecclesiae s. Galli dpl. mai. f28
Lucae ev. dpl. br. f29
de s. Gallo omnia per totum ut in die sancto f30 31 g32 33
octava s. Galli 12 l. g34 (Ascendens Jesus in nav. negl.)

Dom. 19. p. Trinit.

Michaelis arch. dpl. mai. Om. diff. c3
Jeronimi doct. dpl. br. c4
Placidi et soc. m. dpl. br. c9
Fidis v. m. dpl. br. Om. diff. c10
Dionysii et soc. dpl. br. d13
Festivitas s. Galli dpl. mai. e 20
dedicatio matricis eccl. s. Galli e21
Lucae ev. dpl. br. e22
de s. Gallo ut in die sancto e23 24 (Ascendente Jesu in nav.) e25 f26
octava s. Galli 12 l. f27
Simonis et Judae ap. dpl. br. g32

Dom. 20. p. Trinit.

Placidi et soc. m. dpl. br. a2 b2
Fidis v. m. dpl. br. c3
Dionysii et soc. m. dpl. br. c6
Festivitas s. Galli dpl. mai. Om. diff. d13
dedic. matric. eccl. s. Galli d14
Lucae ev. dpl. br. d15
de s. Gallo d16 e17-19
octava s. Galli 12 l. e20
Simonis et Judae ap. dpl. br. e25
Omnium Sanctorum dpl. mai. Om. diff. f29
Leonhardi cf. 12 l. g34

Dom. 21. p. Trinit.

Festivitas s. Galli dpl. mai. Om. diff. c6
dedic. matric. eccl. s. Galli dpl. mai. Om. diff. c7
Lucae ev. dpl. br. c8
agitur de s. Gallo c9 10 d11 12
octava s. Galli 12 l. d13
Simonis et Judae ap. dpl. br. e18
Omnium Sanctorum dpl. mai. Om. diff. e22
Leonhardi cf. 12 l. f27
Martini ep. dpl. br. g32 (Abeuntes pharisaei)
de s. Martino g33 (Abeuntes pharisaei) 35
Briccii ep. 12 l. g34

Dom. 22. p. Trinit.

Lucae ev. dpl. br. a2 Om. diff. b1 Om. diff. propter plures Dominicas a1
agitur de s. Gallo ut in die sancto Om. diff. a2 b2 c3 4 5 (Om. diff.)
octava s. Galli 12 l. c6
Simonis et Judae ap. dpl. br. d11
Omnium Sanctorum dpl. mai. Om. diff. d15
Leonhardi 12 l. e20
Martini ep. dpl. br. e25 (Abeuntes pharisaei)
de s. Martino f26 (Abeuntes pharisaei) 28 29 (Loquente Jesu ad turbas)
Briccii ep. 12 l. f27 (Loquente Jesu ad turbas)
Festivitas s. Otmari dpl. mai. f30
de s. Otmaro f31 Om. diff. g33 ut in die sancto g34
octava s. Martini 12 l. g32 (Loquente Jesu ad turbas)
praesentatio s. Mariae dpl. mai. g35

Dom. 23. p. Trinit.

Simonis et Judae ap. dpl. br. c4 (Simile est regn. coel. hom. regi qui vol.)
Omnium Sanctorum dpl. mai. Om. diff. c8
Leonardi cf. 12 l. d13
Martini ep. dpl. br. e18 (Abeunt. pharis.)
de s. Martino e19 21 22
Briccii ep. 12 l. e20
Festivitas s. Otmari dpl. mai. e23
de s. Otmaro ut in die sancto e24 f26 27 29 30
octava s. Martini 12 l. e25
praesentatio s. Mariae dpl. mai. f28
octava s. Otmari 12 l. f30
Catharinae v. m. dpl. br. g32
Cunradi ep. 12 l. g33

Dom. 24. p. Trinit.

Omnium Sanctorum dpl. mai. Om. diff. a1-2 b1
Leonardi cf. 12 l. c6
Martini ep. dpl. br. d11
de s. Martino (Ev. Loquente Jesu) c9 d12 14 15
Briccii ep. 12 l. d13
Festivitas s. Otmaro dpl. mai. d16
de s. Otmaro ut in die sancto Om. diff. e17 19 20 22 23
octava s. Martini 12 l. e18
praesentatio s. Mariae dpl. mai. e21
octava s. Otmari 12 l. e23
Catherinae v. m. dpl. br. e25
Cunradi ep. 12 l. f26
Ev. Cum sublevasset 22 23 25 26
Ev. Abeuntes pharisaei a1 b1 c6

Dom. 25. p. Trinit.

Martini ep. dpl. br. c4
de s. Martino c5 7 8
Brictii ep. 12 l. c6
Otmari abb. dpl. mai. Om. diff. c9 (Cum sublevasset negl.)
agitur de s. Otmaro c10 Om. diff. d12 (Cum sublevasset negl.
Om. diff.) 13 15
octava s. Martini 12 l. Om. diff. d11 (Cum sublevasset negl.)
praesentatio s. Mariae dpl. mai. d14
octava s. Otmari 12 l. d16
Catherinae v. m. dpl. br. e18
Cunradi ep. 12 l. e19
Ev. Loquente Jesu c4-8 Cum sublevass. Jes. c9 d13 14 16 18

Dom. 26. p. Trinit.

agitur de s. Martino a1-2 b1
Festivitas s. Otmari ab. dpl. mai. Om. diff. a2 b2 (Om. diff.)
agitur de s. Otmaro c8 Om. diff. c3 5 6
octava s. Martini 12 l. Om. diff. c4
praesentatio s. Mariae dpl. mai. c7
octava s. Otmari 12 l. c9
Katherinae v. m. dpl. br. d11
Cunradi ep. 12 l. d12

Dom. 27. p. Trinit.

de s. Otmaro ut in die sancto a1-2 b1
octava s. Otmari 12 l. a2 b2
Katherinae v. m. dpl. br. c4
Cunradi ep. dpl. br. c5

d) Dominicae Festis Sanctorum praecedentes

Hier folgt die Liste jener Heiligenfeste, die trotz ihres gleichen Ranges mit obigen Heiligen (dpl. br. oder 12 Lesungen) doch verlegt werden, selbst an Sonntagen, die an sich nicht privilegiert sind. Ich konnte bis jetzt keinen evidenten Grundsatz finden, warum diese Sonntage den Festen vorgezogen werden. Fridolin Sicher wird wohl einen Grund gehabt haben. Vielleicht lag dieser in einer älteren liturgischen Tradition oder in einer Beurteilung mancher Sonntage, wie z. B. des 2. nach Epiphanie, als wichtig und privilegiert, um nicht übergangen zu werden.

Liste der Heiligenfeste, die den Sonntag nicht verdrängen

	Januarius	
15	Mauri abb.	
17	Antonii cf.	
20	Fabiani et Sebastiani (Dom. p. oct. Epiph. c10)	
	Februarius	
1	Brigidae (doch nicht jedesmal verdrängt)	
	Maius	
6	Joannis ant. port. lat.	
23	Desiderii et soc.	
	Junius	
3	Erasmi	
5	Bonifacii et soc.	
	Augustus	
3	inventio Stephani prot.	
1	vincula Petri	
	September	
29	decollatio Joannis B.	
	October	
1	Remigii	
2	Leodegarii	
4	Francisci	
	November	
2	Eustachii et soc.	

Hier zur Erklärung noch einige Spezialfälle

Dom. Quinquages.

Matthiae ap. dpl. br. diff. e24

Dieses Fest wird also verlegt ; offenbar, weil Dom. Quinquag. als privilegiert gilt. Wohl aber wird purificatio gefeiert, wenn sie auf diesen Sonntag fällt (siehe oben Nr. 2)

Feria 4. Rogacion.

de tempore. Desiderii et soc. 12. l. anticipatum est. Om. de vigil. Ascens. e25 Hier gilt offenbar die Vigil als privilegiert und verdrängt das Heiligenfest.

Dom. Cantate

Marci ev. diff. (25. April.) Der Sonntag Cantate verdrängt hier das Fest. Das ist nicht ohne weiters zu verstehen. Aber wohl deshalb, weil die mit Marcus verbundene Litania maior am Sonntag nicht gefeiert wird.

Dom. 21. p. Trinit.

agitur de s. Gallo (19. Oct.) Januarii et soc. 12 l. anticipatum est. Also Gallus infra octavam verdrängt den Sonntag und das Festum 12. lectionum zugleich.

ANHANG

Paralleltexte zu unserer Temporalliturgie

In diesem Anhang sind sämtliche Noten zur Temporalliturgie gesammelt, die sich in den Kalendarhandschriften vorfinden, die zur baldigen Veröffentlichung der Kalendarien von St. Gallen als Quellen dienen. Mit Rücksicht auf diese Studie sind die Nummern als Siglen zu den 7 Handschriften gewählt, da sie dort chronologisch geordnet sind.

Nr. 18 = Cod. Sang. 340 um 1035-1042. Vielleicht ursprünglich aus Trier oder nach Trierer Vorlage. Es sind aber alle St. Galler Propria eingetragen.

Nr. 21 = Cod. Sang. 361, geschr. um 1235. Diente zum Gottesdienst in der St. Oswaldkapelle zu St. Gallen.

Nr. 28 = Cod. Sang. 767, geschr. im 14. Jahrhundert oder eher 1407-1408. Er war Eigentum des Kanonikus Johannes Engler von St. Leonhard in St. Gallen.

Nr. 39 = Cod. Sang. 471, Horen mit St. Galler Eigenfesten, geschr. zwischen 1540 und 1569.

Nr. 40 = Cod. Sang. 541, Antiphonarium Horarum, geschr. von Fridolin Sicher.

Nr. 43 = Cod. Sang. 1262, Directorium cultus divini unter Abt Joachim im Jahr 1583 geschr. von Johannes Strang, wohl von St. Gallen.

Nr. 46 = Cod. Sang. 1293. Officia Sanctorum secundum ritum Monachorum s. Galli vom Jahr 1600.

In die Cinerum

Benedictio Ant. Exaudi ... Juxta vestibulum Immutemur Summum officium : Misereris omnium Tract. Domine non sec. Sic canitur ille tractus per totam quadragesimam, feriis praesertim 2 4 6 Singulis diebus habentur specialia officia 43

In die Cinerum

habentur horae more solito. Nona cantata subjuguntur septem psalmi poenitentiales. His finitis ... incipiunt laetaniam minorem ... Finita laetania fit benedictio cinerum ... Ant. Immutemur. Interim accipiunt singuli cineres ... His peractis ... incipitur Resp. Paradisi portas ad processionem ... usque ad chorum ... collecta desuper ... Sicque clauditur Cinerum benedictio. Mox inchoatur summum officium : Misereris omnium Tractus Domine non sec. Sic canitur ... per totam quadragesimam, feriis praesertim 2 4 6 Discipuli professi dominicis diebus hoc sancto tempore communicantes liberi sunt per totum illum diem a scholis 46

Tempus Quadragesimae

Discipuli professi dominicis diebus hoc sacro tempore communicantes liberi sunt per totum illum diem a scholis 43

Nota : Singulis septimanis cantantur duo officia : primum de patronis, secundum de passione domini vel de B. Virgine aut pro peccatis alternatim ad placitum et mandatum d. Decani eaque omnia abbreviantur. Hoc autem factum est consensu R. D. Diethelmi anno (1559) propter oleum obmiscendum in Refectorio 43

Tempus passionis

Nota quoque : Ab hac dominica (Judica) passionis usque ad festum paschae numquam canitur Gloria patri ad introitum. Neque suffragia de patronis accipiuntur 43

Dom. Judica

Gloria patri ab hac dominica usque ad festum Paschae semper omittitur et ad vespas et ad introitum misse nisi agatur de Sanctis 43

Dominica Palmarum

Vorbemerkung : Ich beschränke mich auf das Wesentliche der Liturgie vom Palmsonntag und dem Triduum sacrum des Sang. 1262 (nr. 43).

In die palmarum post Asperges me ... Intr. Sitientes cum Versu sed sine gloria ... Dns. R. (= Abbas) vel pater Decanus ... illius loco ... ante altare s. Annae canit ... Dns. vobiscum ... Subdiaconus canit lectionem Venerunt filii Israel ... duo Cantores incipiunt Ant. Collegerunt. Chorus respondet : Quid. facimus. Deinde praedicti duo canunt una, Unus autem. Postea Conventualis quidam scil. Cellarius secularium vel ... alius bene vociferatus a patre Decano ordinatus extensa manu cum palma vertit se et canit versum ... scil. Expedi. Praedicti duo Cantores respondent : Ab illo ergo, hinc chorus Ne forte. Interim accedens dm. R. (= abbatem) vel illius fungentem officio Diaconus indutus suis ... sacris vestibus et accipiens ab eo benedictionem voce canora canit, sicut in missa, evangelium Cum appropinquaret ... immediate sequitur palmarum benedictio ... Benedictis palmis et toto Conventu indutis albis et cappis incipit rector antiph. Ante sex dies ad processionem, quae fit ex choro per medium monasterium et caemiterium ad s. Petri sacellum ... mox incipitur R. Fratres mei sine gloria cum versu ... statim incipitur a rectore in eodem sacello exeundo cum asino Antiph. Cum appropinquaret ... Perventa ... processione ad latam illam viam in caemiterio s. Galli iuxta aedes Dni. Martini Fonwylers quondam sacellani B. Virginis et finita antiph. Cum appropinquaret divisaque processione incipit rector antiph. Cum audisset.

Nota de Ceremoniis.

Primo tres vel quatuor Scholastici ... stantes iunctis manibus in medio omnium versus asinum, semel versum hunc canunt : Hic est qui venturus

est : manu dextra demonstrantes Christum, et laevam ad pectus ponentes. Chorus respondet : In salutem populi.

Secundo praedicto (!) iuniores eodem loco stantes hunc versum canunt semel : Hic est salus nostra, demonstrantes chorum, eodem modo ut primo. Chorus respondet : Et redemptio.

Tertio praedicti tres pueri ordinati flexis genibus ad dictionem *Quantus* : extendentes brachia in modum crucis, canunt semel : *Quantus*, eodem in loco : sed cum canunt *Iste*, signantes manu dextera chorum, laeva tenent ad pectus. Chorus respondet : Et dominationes.

Quarto iidem eodem in loco flexis genibus inclinatisque capitibus ante pectora iunctas habentes manus ante et post dictionem *Rex* canunt ter : *Salve Rex*, sed semper locis propinquioribus ad passus tres. Similiter ter correspondente Choro : *Qui venisti red.* secundo et tertio loco canentes eodem, quo primo faciunt. Recedentibus his, omnes genua flectunt ad Rmi. praesentiam.

Quinto supradicti iuniores ... stantes apud rectorem scholae canunt mox hymnum : *Gloria, laus et honor*, et primi usque ad *Israel* canunt, postea respondent per medium tantum versum. Sacerdotes seculares si qui adsunt, aut illorum loco scholastici maiores, interim manibus inferius trahunt asinum scribae parum more consueto. Hymno finito denuo incipiunt ab initio parum altius : *Gloria, laus etc.* et adhuc semel respondent sacerdotes per *Cui* puerile.

Sexto praefati his omnibus cantatis stantes in medio processione iunctis manibus habentur in eodem loco quilibet ante se suam palmulam, canunt semel : *Pueri haebreorum*, ad dictionem *Tollentes*, quilibet recipit suam ante se positam palmulam, et ponit in digitos, cum versiculo canunt : *Obvia-verunt, omnes simul oviunt veniunt Christi imagini ad passus et Chorus respondet repetens hanc eandem Antiphonam.*

Septimo hac finita, dicti pueri saepius, eodem loco stantes, habentes suos habitus in collo partim pendentes, canunt semel *Ant.* hanc *Pueri haebreorum* (!) vestimenta, et ad dictionem prosternebant, quilibet eorum prosternat habitum suum ante seipsum, iunctisque manibus canunt ad finem. Chorus respondet et repetit eandem.

Octavo Qua finita iidem iuvenes stantes eodem in loco et habentes varios flores in suis habitibus (priori n. primo cantata *Ant.* habitos suos mox induunt) accedunt asinum hinc inde dispergendo flores eosdem, et semel canunt *Occurrunt turbae*. Chorus respondet : *Et victori triumphanti.*

Nono Qua etiam absoluta duo professi iuniores, deputati a rectore, flectentes capita, manusque habentes iunctas, et ante se proiectis palmis, flexis genibus canunt semel ante crucem positam super aulaeum *Fulgentibus palmis*, et ad dictionem *Prosternimur* prosternunt se ambo in terram illatis manibus ad vultus, et Chorus respondet : *Huic omnes.*

Decimo : Quo facto mox incipit rector *Antiph.* Turba multa, infra quam pater Decanus cum Supprie accedunt crucem prostatam, sequentem parum processione : prostato nunc patre Decano Supprie astans a sinistris canit *Antiph.* Scriptum est n. et dum canit *Percutiam*, tangit eum cum arundine supra deorsum leviter, canendo *Residuum*, tunc surgit Decanus et

Diaconus et Subdiaconus eum surgendo adiuvant, atque tunc canit : Postquam autem. Chorus : Ibi me vid. Hoc autem pari modo et forma canitur. His finitis ipsi duo s. Decanus et Supprior sustollentes manibus crucem et omnium genibus flexis canunt ter O crux ave spes unica. Chorus Hoc pas. Ultimis addunt et illum Versum : Te summa deus. Chorus terminabit sine Amen. – His rite peractis statim crux aufertur et ad Introitum chori incipit rector Resp. : Ingrediente domino sine Gloria patri, versiculus Proprio filio suo non. oratio desuper (Nachtrag des 17. Jahrhunderts über der Zeile : *Adiuvā nos deus salutaris noster* etc.).

Sequitur officium summum in quo Grad. non canitur Propter passionem, sed finita epistola mox iuniores Tractum canunt cursorie 43 pg. 134-136

Feria quinta

In caena domini ... Circa fere mediam 7 pulsatur ad horas, qua pulsatione finita incipiunt in choro domini legere siue orare scil. 1. 3. et 6 tam, quibus lectis incipit concionator sermonem vel potius Exhortationem brevem de Sacramento Eucharistiae propter communionem suscipientes, qua exhortatione finita portatur sacramentum per D. Custodem conventualem cum duobus ministris ad s. Othmarum et interim canitur R. Homo quidam. Submissa voce et pedetentim, quo pervento incipit rector officium Nos autem cum Gloria Patri. Kyrie, Patrem et Sanctus sumuntur dominicaliter. Gloria in excelsis non dicitur. Grad. Christus factus. Off. Dextera dni. Infra Elevationem nil canitur. Pax dni. sit semper nobiscum, omittitur, et statim a choro Agnus dei subiungitur. In tertio Agnus dei non canitur Dona nobis, sed Miserere nobis. Quo finito adhortatur dns. custos communicaturos vulgari lingua se vertens ad populum. Deinde accedunt bini et bini communicaturi, interim incipit rector scholae Seq. Lauda Syon et canit eam cum choro usque ad finem tardissime donec omnes communicantes recedunt.

His itaque peractis incipitur Comm. Dns. Jesus. Officium terminat Diaconus cum Benedicamus dno. et Chorus cum Deo gratias. Deinde proceditur rursus processionaliter ad Chorum cum R. Homo quidam et incipitur id, ea parte, ubi prius relictum erat donec Sacramentum ad chorum perveniat et Custos det Benedictionem cum Sacramento. Postea statim incipiunt in choro psal. Miserere, orare submissa voce, et fit processio cum hoc psal. in aulam apud refectorium, quo pervento et psalmo finito incipit lotio pedum 12 aut 13 puerorum pauperum, quae fit per D. Rm. Cantante interim toto Choro illa quae ad mandatum sunt instituta, praesertim : Dns. Jesus cum vers. Deus misereatur, sed sine repetitione. Item (folgt, aber wieder durchgestrichen : Tu, dne mihi) Ante diem festum ... cum abbreviatione notarum in medio et in fine.

Deinde Caena facta. Et, Si ego dns cum versu Exemplum dedi, sed sine repetitione. Item Dne. tu mihi. Quibus canticis finitis, incipiunt discipuli minores canere hymnum Tellus ac aethra ... et primum hunc versum totaliter canunt Choro respondente per eundem primum versum, sed tantum usque ad medium s. Qui. Deinde pergunt pueri canere 2 versum ; Hac nocte ... ad quem repondet chorus reliquam partem primi versus scil. Quae

protoplasti : sicque vicissim usque ad finem. Ultimo reincipiunt pueri adhuc semel primum versum Tellus et aethra ... sed parum altius et caunut usque ad medium, deinde reliquum supplet Chorus, Quae prothop. Interim absoluit D. Rmus. pedum lotionem per preces quasdam peculiare : quibus peractis habetur parvum intervallum, ferme ad horam 9am, deinde statim legitur. Nona, qua lecta fit pulsus cum omnibus campanis ad officium, quod canit D. Abbas in summo altari.

Canitur autem hoc officium festive et tarde propter institutionem sacramenti. Nos autem, sicut prius apud s. Othmarum. Da pacem sub elevatione non canitur, nec pax dni., nec dona nobis pacem, quia osculo pacis traditus est christus. Ultimo Agnus dei cantato vertit se abbas ad Conventuales coram altari communicaturos, habentes in collo singuli sacerdotes stolas pendentes, et dicit eis Absolutionem, atque porrigit eis sacramentum, accedentibus semper binis et binis Senioribus. Interim nil canit Chorus. His autem factis incipit Chorus communionem Dns. Jesus. Communione cantata incipiuntur statim vesperae a Diacono vertente se ad populum cum vacuo calice et canente Antiph. Calicem ... Gloria patri non dicitur. Antiph. quinque cum 5 psalmis ad has vespereas canuntur, sed Laudate non coniungitur. Antiph. super magnificat repetitur absque gloria patri. Hac finita convertit se D. Abbas ad chorum et dicit Dns. vobiscum cum collecta. Missa cum Benedicamus terminatur. Qua terminata statim incipit rector Hoc corpus et portatur Sacramentum ad sacellum Salvatoris, omnibus conventualibus candelas ardentes in manibus portantibus. Quo pervento finit Dns. Abbas cum Miserere et Respice quaesumus. Deinde sumitur prandium.

Nota : a prandio circa secundam fere horam datur signum cum tabulis ligneis ad Declamationem scholae rectoris, quo peracto ludimagister suo habitu indutus, facit in choro loco praeparato et solito ad totum clerum orationem latinam de quacumque materia vult. Qua terminata incipiunt domini psalmum Miserere, orare submissa voce, sicque itur processionaliter ex choro ad Capitulum, quo pervento incipit statim rector Dns. Jesus cum aliis canticis ad mandatum institutis. D. Rever. (= abbas) et pater Decanus lavant pedes omnium dominorum Conventualium et professorum ... Breviter in Capitulo omnia peraguntur sicut in aula. Lotione pedum peracta incipit Diaconus quaedam de Caena domini legere et canere, donec perveniat ad illa verba : Surgite eamus hinc. Quibus dictis vadit tota processio ad Refectorium et ibi sumitur refectio cibi et potus ut moris est, primo apponitur ius rubrum cum rapis vulgo rübli gumpest¹, deinde ficus, Amygdala et pasculae Wynbeer vulgariter, dehinc ficus assae et oblata et id genus alia. Interim canit Diaconus quaedam de caena Dni. Cum autem pervenerit ad illa verba : Surgite eamus hinc, surgunt omnes de mensa, quotquot adsunt, et vadit quisquam ad suam habitationem. Circa horam 4am fit pulsus cum ligneis instrumentis ad sermonem. Deinde hora 4ta incipit Concionator in cancellis praedicare passionem ad horam unam aut alteram. Quibus factis et finitis incipiunt Conventuales orare preces Completorii in sacello (aliquo-

¹ Nach M. Lexer, *Mittelhochdeutsches Wörterbuch I*, 1770 gumpest = kumpost = Eingemachtes, also « eingemachte rote Rüben ».

ties in choro) Salvatoris apud Sacramentum quibus rite peractis sumitur demum Collatio sive caena. A caena visitant iuniores sacramentum in Sacello salvatoris et deinde se conferunt in tempore ad lectum, ut facilius ad preces matutinales surgere possint 43 pg. 136-138

Feria sexta in die Parasceves

... circa horam fere sextam dat frater ad Concionem signum cum tabula lignea et peragit concionator reliquam passionis partem in Caena Domini inchoatae ad finem usque deducere atque absolvere, idque plerumque fieri (interim hora 7 incipiuntur horae scil. 1. 3. 6. et 9. et absolvuntur in Sacello Salvatoris, submissa voce orantur) solet per horas 2 vel ad sumum (!) 3. Deinde post horam nonam et unum quartale pulsatur rursus tabula lignea ad chorum, quo finito incipitur officium a Subdiacono per lectionem: In tribulatione sua ... quae cum sequentibus sine titulo canitur. Finita hac lectione scil. In tribulatione incipit ludimagister Tractum Dne. audivi auditionem tuam ... et ad finem et ad finem cursorie deducitur. Postea sacerdos absque Dns. vobiscum dicit Oremus, subiungit statim Diaconus Flectamus genua, deinde sacerdos finit Collectam, chorus respondet Amen. Dehinc sine titulo canitur a subdiacono alia lectio lib. Exodi scil. In diebus illis dixit dns. ad Moysen ... qua finita inchoat ludimoderator alium tractum s. Eripe me et ad finem cursorie absolvit. Deinde legitur passio dni. nri. a Diacono sine dns. vobiscum atque sine titulo nec signat se lector, sed directe eandem canit. Ubi perventum fuerit in passione ad illa verba: Partiti sunt vestimenta mea ... duo novitii aut scholastici manipulos in altari transversum positos ad modum furantis distrahunt. Finita passione accipit Diaconus a Sacerdote benedictionem et deinde canit Evangelium more solito unnd so er mit dem passion fertig ist, nimpt der Diaconus das buch sampt dem pultbret, stelts ad sinistram, hept an die Exhortationes unnd orationes, wie sij im messbuch verzaychnet sind. Et omnes sine dns. vobiscum. His peractis gaih der H. Dechanus sampt den leuiten und Jüngerem retro altare, et discalceati incipiunt genibus flexis Antiph. Popule meus usque ad finem: deinde tres discalceati vel nudis pedibus, scholastici iuniores a rectore scholae ordinati subiungunt Agyos, flectentes genua ante christi velatam crucem. Post hos chorus respondet latine Sanctus Deus. Interim se omnes promovent et canunt versum scil. D. Decanus et ministri: Quia eduxi te ...; deinde rursus pueri Agyos et Chorus Sanctus. Quibus sic finitis in gradibus dextri lateris (da man's Evangelium singt) canunt praedicti ministri cum Decano tertium versum Quid ultra debui ... Deinde pueri Agyos et chorus Sanctus. Post haec plano gressu veniunt (recedentibus pueris) ad gradus, ubi ablato aliquantulum velamine crucem ostendentes canunt Antiphonam Ecce lignum crucis ... et chorus subiungit In quo ... Deinde rursus incipiunt parum altius eandem Antiphonam Ecce lignum ... plus crucem denudentes (!), et rursus subiungit chorus In quo ... Deinde tertio incipiunt altiori voce Ecce lignum crucis, crucem totaliter denudantes: statim implet chorus In quo salus nostra ... cum versu Beati immaculati. interim dicti ministri cum Decano crucem totaliter denudatam ad gradus deponunt. Statim incipit Chorus: Dum fabricator ... cum versu O admirabile, et interim prosternunt se ter

illi tres scil. D., Decanus et duo ministri super tapetum, ante crucem positum, post illos sequuntur caeteri omnes totius conventus, sed semper seniores terni, idque nudis pedibus: Ultimo sequitur Gratosus Dns. Abbas faciens hoc semel, postea erectus vadit unusquisque ad imaginem crucis et eam osculatur. Finita interius Ant. illa Dum fabricator cum versu O admirabile, incipiunt pueri bene vociferati Hymnum Crux fidelis, et versum primum totaliter canunt soli; deinde chorus repetit Crux fidelis ad medium usque. Deinde pergunt pueri et semper chorus respondet per medium ... Finito hymno incipiunt pueri altius Crux fidelis ad medium et chorus supplet ... His finitis Decanus in altari canit Oremus: praeceptis salutaribus monitis (!) ... Chorus Sed libera nos. Deinde rursus canit Decanus: per omnia secula. Chorus respondet Amen nec plus (Nach der Prosternierung gath man accensis luminibus mit dem psalmen Miserere in den Salvator. Nach endung des psalmen, vers unnd collect, thurifiziert der Dechanus das hailig Sacrament, besprengt daselbig cum aqua benedicta nimpts mit aller reverentz, draths in den chor uf en fronaltar, bettet darnach über alttar more solito et lotis manibus praeparat calicem sub hac forma; nimpt Wyn unnd Wasser sine indicta pronuntiatione verborum, machet alain ain Creütz darüber. Demnach procediert er nach anzaygung des messbuchs ... soll aber von menigklichem Maxima diligentia ain ufsehung ghaltten werden, daß nichts underlassen werd, quod spetialiter in Missali signatur. Unnd wan dan der Dechanus aut alter fungente officio ... Eucharistiam aut corpus dominicum empfangen) incipiunt orare omnes iuxta altare summum vespere preces, psalmi dicuntur 5 ut indicat Missale. Sicque officium et vesperae simul finiuntur cum Collecta Respice quaesumus. Qua finita proceditur ad Sepulchrum in sacello s. Sebastiani cum corpore christi, choro submissa voce canente Resp. Sicut ovis ad occisionem cum Versu, sine gloria et cum repetitione. Quo finito incipiunt seniores psalmum miserere, qui terminatur cum Collecta Respice quaesumus ... Deinde Corpore christi sepulto, thurificato et aqua benedicta asperso reditur ad chorum cum Resp. Sepulto domino etiam submissa voce cum versu, sine Gloria et cum repetitione. Item candelae dominorum regrediendo extinguuntur. Sicque finitur officium hodiernum.

Nota. A prandio hora 1ma canunt omnes scholastici professi et nonprofessi iuxta sepulchrum christi usque ad 3tiam horam, qua sumitur refectio vel collatio. Post collationem incipiunt Conventuales orare preces Completorii. Post completorium vero visitant omnes sepulchrum christi et orant ibidem ... 43 pg. 138-140

Sabbato in vigilia paschae

Circa horam 7mam ... pulsatur tabula lignea ad horas, quae incipiuntur a Dominis Conventualibus hora 7 in choro submissa voce, et simul absolvuntur prima, tertia et Sexta. Deinde habetur intervallum usque ad mediam horam 9am qua rursus pulsatur tabula ad Nonam et ignem ... Quo peracto incipiuntur Nonae et absolvuntur submissa voce orando. Post Nonam finitis 7 psalmis paenitentialibus statim incipitur Laetania legi omnibus dominis Conventualibus cappis choralibus indutis cum tribus crucibus, duabus non incensis candelis et duobus vexillis progreditur processionaliter per maiorem

ianuam ecclesiae iuxta Helmhaus super caemiterium ad benedicendum ignem, et sic legitur litania usque ad locum trinae benedictionis. ubi per se pater Decanus ignem benedicit. Deinde fiunt benedictiones ignis per hebdomarium vel patrem Decanum. Igne thurificato aqua benedicta asperso. accensisque de novo sancto igne duabus candelis ingrediendo ad chorum, mox scholastici incipiunt et canunt hymnum scil. Inventor totaliter, Choro per primum medium versum alternatim finaliter correspondente. Hymno finito reincipiunt pueri Inventor rutili parum altius usque ad medium, deinde chorus residuum respondet scil. Merso sole ... Mox sequitur Benedictio Cerei paschalis a Diacono induto alba dalmatica stante cum cereo et thuribulo ad sinistrum cornu summi altaris, ante pulpito ubi Evangelium moris est canere. et alta voce intonante scil. Exultet iam Angelica ... loco et tempore debitis, grana inprimat, benedicat et accendit. Et stante sibi Subdiacono induto nigra tunica ad dexteram, tenente in manibus suis super scabellum, cereum paschalem. Sint ergo diligentes custodes etiam. Benedicto cereo paschali tunc Diaconus ponit cereum super lapideum Candelabrum tectis una mappula scapulis suis et brachiis ne foedet sacra vestimenta christi. Et hoc semper facit ferens eum. Illa cerei benedictione finita sequuntur 4or prophetiae maiores, tantum a senioribus canuntur, et in medio Chori cum Collectis et tractibus insertis, ut habetur ordine in Missali. Finita ultima collecta itur processionaliter ex choro (Diacono ante omnes scholasticos cereum paschalem portante accensum.) cum cruce, thuribulo, candelis accensis et crismate ad fontem Baptismi baptisterii, procedendo ex choro scholastici incipiunt canere hymnum scil. Rex sanctorum totaliter, dempto versu, Fac interna fontis huius, quem canit pater Decanus baptismum consecrans, tribus quidem vicibus Choro semper correspondente finaliter per primum versum, medium alternatim. Scholastici ultimo reincipiunt primum versum usque ad medium parum altius, et Chorus respondet residuum. Hymno finito pater Decanus prosequitur benedictionem, ut habetur more solito. Cum perventum fuerit ad ea verba : Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Respondet chorus Amen. Canendo Ant. Descendat in hanc ... ipse pater Decanus cum ministris baptizat cereum paschalem trina vice. Statim custos cereum saeculo circumdans lineo inferius ob reverentiam sacri baptismatis. Deinde cum canit iudicare vivos et mortuos et saeculum per ignem, R, chorus Amen, ut supra. Igitur peracta benedictione intrando chorum duo Conventuales Cantores cantant litaniam maiorem alta voce :

Christe audi nos, ... Litaniam finita sex lumina summi altaris accenduntur interim, dum cantant cantores Accendite ... idque statim, litanie finite subjungunt cantores. Mox chorus incipit alta voce canere paschale Kyrie, tumque fit compulsatio omnium campanarum usque ad ultimum Kyrie. Interim processio sacerdotis prioris seu Decani et ministrorum fit ad summum altare more solito et sic incipitur missa cum Kyrie eleison. Gloria in excelsis quoque canitur. Nota post epistolam duo Cantores conventuales indutis cappis choralibus canunt Alleluia totum. Deinde rursus duo cantores praedicti canunt Vers. Confitemini Domino qn. bonus, huc usque : deinde chorus canit residuum, scil. Qn. in seculum misericordia eius. Mox finitis incipit

chorus Tractum Laudate; quo finito sequitur Evangelium, quod cantatur more solito. Credo non dicitur. Offertorium, Agnus Dei et Communio non canuntur, sed factum aliquod solenne ad placitum canitur ... Postquam sacerdos Prior s. Decanus communicaverit, incipiuntur a Supprie vespere cum hac ant Alleluia, deinde intonat summus cantor psalmum Laudate dominum omnes gentes cum Gloria patri, deinde subiungit chorus illam Ant. Allel., alla., alla. Immediate incipit Supprior ant. super Magnificat. Vespere autem Sabbati ... quam supplet chorus, deinde sequitur Magnificat cum Gloria Patri. Finito Magnificat mox repetitur ant. Vespere ... Qua finita post Magnificat sacerdos: Dns vobiscum ... Oremus Spiritum nobis. Dns. vobiscum. Quo finito subiungit Diaconus Benedicamus Domino. all., all., all. Respondet et similiter chorus Deo dicamus gratias, all., all., all. Et sic Vespere pariter et missa finem sortiuntur. 43 pg. 140-142

In die Paschae

In isto die sancto ad primariam missam canit primissarius in Glyteria b. Virginis annuatim officium per totum ut ad summum officium nisi quod Credo, praefatio et Agnus Dei abbreviantur. Sequentia aliqua brevis sumatur scil. Victimae cum Christus surrexit ... more solito. Per totum similiter fit in die Penthecostes de Spiritu Sancto 43 pg. 142

Festum Ascensionis

proprium 40 festum Abbatis (s. XVI?) 43

In die sancto Pentecostes

Spiritus sanctus super apostolos 21 28 (15. V.) igneis linguis 21

Festum Trinitatis

proprium 39 40

Fer. V. p. Dom. 1. p. Pentec.

De corpore Christi (s. XIII.)

Cibavit V. Exultate deo feria II (!) p. pentec. L. e. b. Pauli ap. ad Corinthios ... Ego enim accepi a domino ... et ibi finitur: reus e. corporis et Sanguinis Domini. Grad. Oculi omnium V. A(peris...) feria quinta post oculi All. panis vivus Seq. Rex regum V panis dulcissime Ev. ... in illo tempore dixit J. d. ... s. ... caro mea, et finitur vivet in aet. ... Credo in unum Off. Sacerdotes d. ... Post (c.) re ... minis est 18

Festum Corporis Christi

proprium 39 40